

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 1.4.2009
COM(2009) 156 τελικό

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 3 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ (οδηγία πλαίσιο για τα
ύδατα) σχετικά με τα προγράμματα παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων**

{SEC(2009)415}

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 3 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ (οδηγία πλαίσιο για τα
ύδατα) σχετικά με τα προγράμματα παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹, που εγκρίθηκε το 2000, έθεσε τα θεμέλια για μια σύγχρονη ολιστική και φιλόδοξη πολιτική ύδατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και καθόρισε ένα σαφές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης για την επίτευξη των στόχων της, με ενδιάμεσες προθεσμίες για την ολοκλήρωση ειδικών εργασιών, μεταξύ των οποίων οι ακόλουθες:

1. Δεκέμβριος 2003: μεταφορά της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα στο εθνικό δίκαιο (άρθρο 24), προσδιορισμός των λεκανών απορροής ποταμού και ορισμός διοικητικών ρυθμίσεων (άρθρο 3)
2. Δεκέμβριος 2004: ανάλυση πιέσεων και επιπτώσεων των λεκανών απορροής ποταμού, και οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος (άρθρο 5)
3. Δεκέμβριος 2006: κατάρτιση των προγραμμάτων παρακολούθησης για την αξιολόγηση της κατάστασης των υδάτων (άρθρο 8)
4. Δεκέμβριος 2008: δημοσίευση, για διάθεση στο κοινό, των προσχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 14)
5. Δεκέμβριος 2009: έγκριση των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 13)
6. Δεκέμβριος 2012: πρόγραμμα μέτρων έτοιμων προς εφαρμογή (άρθρο 11)
7. Δεκέμβριος 2015: επίτευξη καλής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων (άρθρο 4) και πρώτη ενημέρωση του σχεδίου διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού

Με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο «Προς την αιεφόρο διαχείριση του νερού στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Πρώτο στάδιο της εφαρμογής της οδηγίας πλαίσιο για το νερό 2000/60/ΕΚ» και το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών², τον Μάρτιο του 2007, επιχειρήθηκαν η επισκόπηση των στόχων της οδηγίας και η σύνοψη των αποτελεσμάτων της υλοποίησης των δύο πρώτων προαναφερόμενων ενεργειών.

Η παρούσα έκθεση και το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής³ δημοσιεύονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 18 παράγραφος 3 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, σύμφωνα με το οποίο η Επιτροπή οφείλει να δημοσιεύσει έκθεση σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα όσον αφορά το άρθρο 8 για την παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων. Η παρούσα έκθεση βασίζεται στις πληροφορίες που όφειλαν να έχουν διαβιβάσει τα κράτη μέλη έως τις 22 Μαρτίου 2007, σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα.

¹ Οδηγία 2000/60/ΕΚ, ΕΕ L327 της 22.12.2000, όπως τροποποιήθηκε

² COM(1007)128 τελικό και συνοδευτικά έγγραφα SEC(2007) 362

³ SEC(2009)415

2. ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΥΔΑΤΑ

Σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς στόχους που ορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνήσουν για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των συστημάτων επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και την επίτευξη καλής κατάστασης, κατ' αρχήν, έως το 2015. Επιπλέον, πρέπει να μειωθεί προοδευτικά η ρύπανση από τις ουσίες προτεραιότητας, να τερματιστούν ή να εξαλειφθούν σταδιακά οι εκπομπές επικίνδυνων ουσιών, και να αναστραφεί κάθε σημαντική ανοδική τάση της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων με την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, τα κράτη μέλη οφείλουν να καταρτίσουν προγράμματα παρακολούθησης για την αξιολόγηση της κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, ώστε να υπάρχει συνεκτική και συνολική εικόνα της κατάστασης των υδάτων σε κάθε λεκάνη απορροής ποταμού. Στις απαιτήσεις αυτές περιλαμβάνεται η παρακολούθηση των προστατευόμενων περιοχών όσον αφορά την κατάσταση των επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων. Βάσει του άρθρου 8 παράγραφος 2 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, τα προγράμματα παρακολούθησης έπρεπε ήδη να είναι λειτουργικά στις 22 Δεκεμβρίου 2006. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στον καθορισμό της — καλής ή όχι — κατάστασης των υδατικών συστημάτων και των μέτρων που πρέπει να ενσωματωθούν στα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού, ώστε να επιτευχθεί η καλή κατάσταση, κατ' αρχήν, έως το 2015. Τα ακριβή και αξιόπιστα αποτελέσματα παρακολούθησης αποτελούν, επομένως, προϋπόθεση για τον ορθό σχεδιασμό των επενδύσεων στο πρόγραμμα μέτρων.

Η παρούσα έκθεση και το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της ανάλυσης των πληροφοριών που διαβίβασαν τα κράτη μέλη όσον αφορά τα προγράμματα παρακολούθησης της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Η Επιτροπή προέβη σε ανάλυση των πληροφοριών που της διαβιβάστηκαν με τη βοήθεια σειράς δεικτών συμμόρφωσης. Η μεθοδολογική προσέγγιση και τα λεπτομερή αποτελέσματα της ανάλυσης περιγράφονται στο συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

4. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Από τα προγράμματα παρακολούθησης των κρατών μελών συνάγεται ότι έχουν εγκατασταθεί περίπου 57.000 σταθμοί παρακολούθησης των επιφανειακών υδάτων και περίπου 51.000 σταθμοί παρακολούθησης των υπόγειων υδάτων, βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. Όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα, η μεγάλη πλειονότητα των σταθμών παρακολούθησης είναι εγκατεστημένη σε ποταμούς, ενώ υπάρχει επίσης σημαντικός αριθμός σταθμών στις λίμνες και στα παράκτια ύδατα.

Όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα, περισσότεροι από 26.000 σταθμοί παρακολούθησης εξυπηρετούν τον σκοπό της εποπτικής παρακολούθησης και περισσότεροι από 41.000 τον σκοπό της επιχειρησιακής παρακολούθησης της οικολογικής ή/και χημικής κατάστασης. Όσον αφορά τα υπόγεια ύδατα, υπάρχουν περίπου 31.000 σταθμοί για την εποπτική παρακολούθηση της χημικής κατάστασης, περίπου 20.000 σταθμοί για την επιχειρησιακή παρακολούθηση, καθώς και σχεδόν 30.000 σταθμοί για την παρακολούθηση της στάθμης των υπόγειων υδάτων.

Από την εξέταση της γεωγραφικής κατανομής των σταθμών παρακολούθησης στο σύνολο της ΕΕ προκύπτει ότι οι υψηλότεροι αριθμοί υπάρχουν στο Ηνωμένο Βασίλειο (12.807 σταθμοί), στην Ιταλία (8.311 σταθμοί), στη Γερμανία (6.688 σταθμοί) και στη Δανία (6.085 σταθμοί). Μετά την αναγωγή των στοιχείων αυτών σε αριθμό σταθμών ανά 1.000 km², στο Ηνωμένο Βασίλειο (52 σταθμοί) και στην Ιρλανδία (44 σταθμοί) παρατηρείται η μακράν υψηλότερη πυκνότητα σταθμών παρακολούθησης, ενώ οι βόρειες χώρες, όπως η Φινλανδία (λιγότερο από 1 σταθμό) και η Σουηδία (5 σταθμοί) εμφανίζουν πολύ χαμηλούς αριθμούς. Οι αριθμοί κυμαίνονται σημαντικά μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών. Αυτό οφείλεται εν μέρει σε διαφορές στα φυσικά χαρακτηριστικά, στην πυκνότητα πληθυσμού, στη χρήση των υδάτων καθώς και στις ασκούμενες πιέσεις, αν και οι εννοιολογικές διαφορές στο σχεδιασμό των προγραμμάτων παρακολούθησης, π.χ. στην επιλογή των σταθμών παρακολούθησης, επηρέασαν επίσης τους αριθμούς αυτούς. Από την τεχνολογική αξιολόγηση που πραγματοποίησε η Επιτροπή προέκυψαν ορισμένα κενά και ελλείψεις στο σχεδιασμό των προγραμμάτων παρακολούθησης, τα οποία συνοψίζονται κατωτέρω.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Υποβολή εκθέσεων

Όλα τα κράτη μέλη υπέβαλαν εκθέσεις για την κατάρτιση των προγραμμάτων παρακολούθησής τους σύμφωνα με το άρθρο 8 και το παράρτημα V της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, με εξαίρεση την Ελλάδα, η οποία δεν υπέβαλε έκθεση, και τη Μάλτα, η οποία δεν υπέβαλε έκθεση για τα προγράμματα παρακολούθησης των επιφανειακών υδάτων. Επιπλέον, διαπιστώθηκαν κενά όσον αφορά μεμονωμένες λεκάνες απορροής ποταμού ή συγκεκριμένες κατηγορίες υδάτων.

Για πρώτη φορά, τα κράτη μέλη υπέβαλαν ηλεκτρονικά τις εκθέσεις μέσω του συστήματος πληροφοριών για τα ύδατα στην Ευρώπη (WISE - Water Information System for Europe⁴). Η ηλεκτρονική υποβολή εκθέσεων μέσω του WISE σημείωσε επιτυχία, καθώς μέχρι στιγμής 24 κράτη μέλη, συνολικά, υπέβαλαν έκθεση με τον τρόπο αυτό. Το WISE επιτρέπει την αποτελεσματικότερη και απλούστερη υποβολή εκθέσεων και αναδεικνύεται ήδη η χρησιμότητά του όσον αφορά την αποφυγή της διπλής δήλωσης σταθμών παρακολούθησης.

Ωστόσο, είναι ακόμη αναγκαίες ορισμένες βελτιώσεις για να εξασφαλιστεί ότι οι υποβληθείσες εκθέσεις είναι σαφείς και εμπεριστατωμένες, απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να είναι σε θέση η Επιτροπή να πραγματοποιήσει ορθή ανάλυση της υλοποίησης. Οι εκθέσεις της Αυστρίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Ουγγαρίας και των Κάτω Χωρών είναι παραδείγματα ορθής πρακτικής ως προς την υποβολή σαφών εκθέσεων.

5.2. Παρακολούθηση

Σε γενικές γραμμές, καταβάλλονται ικανοποιητικές προσπάθειες στον τομέα της παρακολούθησης στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναφέρθηκαν περισσότεροι από 107.000 σταθμοί παρακολούθησης για την παρακολούθηση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. Όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα, η μεγάλη πλειονότητα των σταθμών παρακολούθησης είναι εγκατεστημένη σε ποταμούς (75%), ενώ ακολουθούν οι λίμνες (13%), τα παράκτια ύδατα (10%) και τα μεταβατικά ύδατα (2%).

Γενικά, φαίνεται ότι έχουν εφαρμοστεί οι διατάξεις του παραρτήματος V της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα και τα υφιστάμενα καθοδηγητικά έγγραφα για την παρακολούθηση των

⁴ Βλέπε <http://water.europa.eu/>

επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, μολονότι σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση της κατανόησης και εφαρμογής των βασικών εννοιών της εποπτικής παρακολούθησης, της επιχειρησιακής παρακολούθησης και της ερευνητικής παρακολούθησης.

Ως παραδείγματα ορθής πρακτικής μπορούν να αναφερθούν οι εκθέσεις της Αυστρίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Ουγγαρίας, που υιοθετούν μια σαφή προσέγγιση στην ανάπτυξη των προγραμμάτων παρακολούθησης βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. Επιπλέον, στις εκθέσεις της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου διαφαίνεται ότι καταβλήθηκε σημαντική προσπάθεια παρακολούθησης ώστε να διασφαλιστεί η αξιοπιστία των σχετικών αποτελεσμάτων. Τέλος, πρέπει επίσης να αναγνωριστούν οι προσπάθειες των χωρών που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2007. Μολονότι η ανάπτυξη των μεθόδων αξιολόγησης της οικολογικής κατάστασης απέχει πολύ από το να έχει ολοκληρωθεί στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, τα προγράμματα παρακολούθησης έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις έννοιες της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα και προβλέπεται, ιδίως στη Ρουμανία, εκτεταμένη παρακολούθηση.

Ένα από τα κύρια στοιχεία της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα είναι ότι ορίζει ένα πλαίσιο το οποίο επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι πιέσεις και οι επιπτώσεις στο υδάτινο περιβάλλον και ενσωματώνει ως ελάχιστα βασικά μέτρα τις απαιτήσεις άλλων σημαντικών κοινοτικών νομοθεσιών στον τομέα των υδάτων. Η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα απαιτεί την ειδική παρακολούθηση των προστατευόμενων περιοχών, ιδίως όσον αφορά τις υδάτινες μάζες που χρησιμοποιούνται για την άντληση πόσιμου ύδατος και τις υδατοεξαρτώμενες περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις οι ειδικές αυτές απαιτήσεις δεν έχουν ενσωματωθεί σαφώς στα προγράμματα παρακολούθησης βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. Τα προγράμματα που εγκρίθηκαν στην Ιρλανδία αποτελούν θετικό παράδειγμα προσέγγισης για την τήρηση των εν λόγω απαιτήσεων μέσω ειδικών υποδικτύων παρακολούθησης. Η ενσωμάτωση απαιτήσεων παρακολούθησης προερχόμενων από άλλες οδηγίες στα προγράμματα παρακολούθησης βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα αναμένεται ότι θα ωφελήσει το σχεδιασμό και την κατανομή των πόρων για μια αποτελεσματικότερη παρακολούθηση.

Παρά την ύπαρξη μηχανισμών διεθνούς συντονισμού σε πολλές λεκάνες απορροής ποταμού, ελάχιστα κράτη μέλη, όπως η Γερμανία, η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, δήλωσαν ότι τους χρησιμοποιούν για την κατάρτιση των προγραμμάτων παρακολούθησής τους. Προκειμένου να εξασφαλιστεί ο εύστοχος και ορθός σχεδιασμός του προγράμματος μέτρων στις διεθνείς λεκάνες απορροής ποταμού, είναι αναγκαίο τα κράτη μέλη να συντονίζουν τα προγράμματα παρακολούθησης στις σχετικές λεκάνες, ώστε να παρέχεται μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των υφιστάμενων πιέσεων και επιπτώσεων.

Κύριος σκοπός της παρακολούθησης είναι ο προσδιορισμός της κατάστασης των υδάτων· καίρια σημασία έχει εν προκειμένω η αξιολόγηση της οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων. Όπως διαπιστώθηκε ήδη κατά τη διεξαγωγή της διαβαθμονόμησης⁵, εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετά κενά όσον αφορά την ανάπτυξη μεθόδων βιολογικής αξιολόγησης για τον προσδιορισμό της οικολογικής κατάστασης. Από την ανάλυση των πληροφοριών που διαβιβάστηκαν σχετικά με τα προγράμματα παρακολούθησης προκύπτει

⁵ Βλέπε απόφαση 2008/915/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Οκτωβρίου 2008, για τον καθορισμό, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των τιμών των ταξινομήσεων στα συστήματα παρακολούθησης των κρατών μελών, βάσει των αποτελεσμάτων της διαβαθμονόμησης, στην εξής διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:332:0020:0044:EN:PDF>

ότι υπάρχουν ακόμη πολλές λεκάνες απορροής ποταμού για τις οποίες δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη οι αναγκαίες μέθοδοι αξιολόγησης των στοιχείων βιολογικής ποιότητας. Αυτό ισχύει ιδίως για τις χώρες που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004 και το 2007. Είναι απαραίτητο να ολοκληρώσουν τα κράτη μέλη την ανάπτυξη των εθνικών τους μεθόδων και να συνεχίσουν τις οικείες εργασίες διαβαθμονόμησης, ώστε αυτές να έχουν περατωθεί έως το 2011, όπως συμφωνήθηκε από την επιτροπή για την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (Πρόγραμμα εργασίας για τη διαβαθμονόμηση 2008-2011). Διάφορα τρέχοντα ερευνητικά προγράμματα, εκ των οποίων ένα από τα κυριότερα είναι το WISER⁶, αναμένεται να προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες για την ολοκλήρωση της διαβαθμονόμησης.

Ελάχιστες ήταν οι πληροφορίες που αφορούσαν, γενικά, το επίπεδο εμπιστοσύνης και ακρίβειας των προγραμμάτων παρακολούθησης και, ιδίως, τις μεθόδους αξιολόγησης της οικολογικής κατάστασης. Συνεπώς, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί κατά πόσο τα προγράμματα παρακολούθησης θα διασφαλίσουν επαρκή επίπεδα εμπιστοσύνης και ακρίβειας ώστε να παράσχουν μια συνεκτική και πλήρη επισκόπηση της κατάστασης των υδατικών συστημάτων στις διάφορες λεκάνες απορροής ποταμού και να τεκμηριώσουν τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το πρόγραμμα μέτρων. Τα αναμενόμενα για το τέλος του 2009 σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού θα φιλοτεχνήσουν μια πλήρη εικόνα των λεκανών απορροής ποταμού ως προς τις πιέσεις, τις επιπτώσεις, την αξιολόγηση της κατάστασης και τα μέτρα, γεγονός το οποίο θα επιτρέψει στην Επιτροπή να μελετήσει ενδελεχώς τα αποτελέσματα των προγραμμάτων παρακολούθησης.

⁶ <http://www.wiser.eu>